

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

તિસ્તા સેતલવાડ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

એપ્રિલ ૧૨, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિઓ દોરાઈસ્વામી રાજુ અને અરિજીત પસાયત]

કોમી નરસંહાર પર બેસ્ટ બેકરી કેસ-ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો-
અપીલકર્તાઓ/માનવ અધિકાર કાર્યકર્તાઓને પડકાર-પીડિત પક્ષકારોને વડી
અદાલત સહાય પૂરી પાડવી-અપીલોનો નિકાલ કરવો,
અપીલકર્તાઓ/માનવાધિકાર કાર્યકર્તાઓને બચાવ કરવાની તક આપ્યા વિના
તેમની વિશ્વસનીયતા અને પ્રામાણિકતા પર આક્ષેપ કરવો-વાંધાજનક
ટિપ્પણીઓ દૂર કરવા માટે અપીલ-યોજાયેલી: કોઈને પણ સાંભળવાની તક
મળવી જોઈએ-ન્યાયાધીશોને નિર્ણયને પડકાર/ટીકા માટે સંવેદનશીલ
બનાવવા માટે ન્યાયિક ધોરણો અને નૈતિકતાનું ઉદ્ધંધન કરવાની મંજૂરી નથી-

વકીલ/કોઈપણ વ્યક્તિ/સત્તામંડળની વ્યાવસાયિક ક્ષમતા પર ટિપ્પણીઓ માટે કહેવાતી ટિપ્પણીઓ જ્યાં સુધી કેસ નક્કી કરવા માટે એકદમ જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી ન કરવી જોઈએ-વડી અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો/ટીકા વિવાદના વિષય સાથે સંબંધિત ન હોવાથી, તેને ચુકાદામાંથી દૂર કરવામાં આવે છે-નિર્ણય માત્ર અપીલકર્તાઓના દાવાઓ સુધી મર્યાદિત છે-નિર્દેશો જારી કરવામાં આવે છે.

અપીલકર્તાઓ-વકીલો, માનવાધિકાર કાર્યકર્તાઓએ ગુજરાત રાજ્યમાં કથિત કોમી નરસંહાર પર "બેસ્ટ બેકરી કેસ" માં ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાથી વ્યથિત વ્યક્તિઓને કાનૂની સહાય પૂરી પાડી હતી. વડી અદાલત, ઉપરોક્ત બાબતમાં અપીલનો નિકાલ કરતી વખતે, તેમને બચાવ કરવાની તક આપ્યા વિના તેમની વિશ્વસનીયતા અને પ્રામાણિકતા પર ગંભીર આક્ષેપ કર્યા હતા. તેથી વડી અદાલતના ચુકાદામાંથી વાંધાજનક ટિપ્પણીઓને દૂર કરવા માટેની હાલની અપીલ.

આંશિક રીતે અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧. વડી અદાલત ન્યાયાધીશો "કાયદાના શાસન" ના મૂળભૂત અને અત્યંત આવશ્યક સિદ્ધાંતની અવગણના કેવી રીતે કરી શકે તે સમજની

બહાર છે, કે કોઈને પણ સાંભળવાની તક મળવી જોઈએ અને અન્યાયી અભિગમ માટે તેમની ટીકા થવાનું જોખમ ન લેવું જોઈએ અને/અથવા ન્યાયિક ધોરણો અને નૈતિકતાના ઉદ્ધંધનને કારણે તેમના નિર્ણયોને પડકાર માટે સંવેદનશીલ બનાવવું જોઈએ નહીં. આ અવલોકનો પ્રથમ દૃષ્ટિએ વડી અદાલત સમક્ષ વિવાદના વિષય સાથે કોઈ સુસંગતતા ધરાવતા હોય તેવું લાગતું નથી. આ અદાલતે વારંવાર ચુકાદાઓમાં નિરીક્ષણો કરવાની પ્રથાની નિંદા કરી છે, સિવાય કે જે વ્યક્તિઓ અંગે ટિપ્પણીઓ અને ટીકાઓ કરવામાં આવી રહી હતી તે કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર હોય અને આવી વ્યક્તિઓ પર પડી શકે તેવા ગંભીર પરિણામોને ધ્યાનમાં લીધા વિના, આ બાબતે તેમની વાત કરવાની તક આપવામાં આવે. તે ઉપરાંત, જ્યારે ચુકાદાના વિષયની કોઈ સુસંગતતા નથી, ત્યારે અદાલતો માટે કોઈ પણ વ્યક્તિની પ્રામાણિકતા અથવા વિશ્વસનીયતા અથવા તેમની ક્રિયાઓ પર પ્રતિબિંબિત કરતી કોઈપણ ટિપ્પણીઓ અથવા અવલોકનો કરવી ચોક્કસપણે ઇચ્છનીય નથી. ન્યાયિક શિષ્ટાચાર માટે નિષ્પક્ષ અભિગમની જરૂર છે, અને વિચારણા માટે સામેલ મુદ્દાઓનું મહત્વ એ પરિસ્થિતિની બચાવકર્તા તરીકે માત્ર વ્યક્તિગત ધારણાઓ પર મૂળભૂત ન્યાયિક ધોરણોને પવનમાં ફેંકવાનું કોઈ વાજબીપણું નથી.

[૧૦૪૬-એફ, જી, એચ; ૧૦૪૭-એ]

૧.૨ અદાલતો દ્વારા વ્યક્તિઓ અને સત્તાવાળાઓ વિરુદ્ધ અવલોકનો ન કરવા જોઈએ, સિવાય કે તેઓ કેસના નિર્ણય માટે જરૂરી અથવા જરૂરી હોય. દુર્લભ પ્રસંગ હોવો જોઈએ અને માત્ર જરૂરિયાતો જ તેના રિસોર્ટ માટે બોલાવવી જોઈએ. વકીલની વ્યાવસાયિક ક્ષમતા અથવા વર્તન પર બિન-કહેવાતા અવલોકનો, અને કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા સત્તાધિકારી અથવા કઠોર અથવા અપમાનજનક ટિપ્પણીઓ કરવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે કેસનો નિર્ણય લેવા માટે સંપૂર્ણપણે જરૂરી અથવા વાજબી હોય. ઉદ્ધત ગૌણ ન્યાયિક અધિકારીઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે પણ, આ અદાલતે સંયમ રાખવાની સલાહ આપી છે. તેથી, અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ વડી અદાલત અવલોકનોને વડી અદાલત ચુકાદામાંથી કાઢી નાખવામાં આવશે અને પરિણામે તેને ક્યારેય અસ્તિત્વમાં ન હોવાનું અથવા વડી અદાલત ચુકાદાનો ભાગ હોવાનું ગણવું જોઈએ. આ કેસનો નિર્ણય માત્ર અપીલકર્તાઓના દાવા સુધી મર્યાદિત છે.

[૧૦૪૭-C, E, F; ૧૦૪૮-B, C]

ઈશ્વરી પ્રસાદ મિશ્રા વિ. મોહમ્મદ. ઈસા, એ. આઈ. આર. (૧ ૯૬૩) એસ. સી. ૧ ૭૨૮; કે. પી. તિવારી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ. , [૧ ૯૯૪] પૂરક ૧ એસ. સી. સી. ૫૪૦ અને બ્રજ કિશોર ઠાકુર વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યો, [૧ ૯૯૭] ૪ એસ. સી. સી. ૬૫ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ફોજદારી અપીલીય હકૂમત: ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૪૩-
૪૪૫/૨૦૦૪.

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નંબર ૭૬૭૭, ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નંબર ૯૮૨૫/૨૦૦૩ સાથે ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૯૫૬/૨૦૦૩માં ગુજરાત વડી અદાલતના તારીખ ૨૬/૧૨/૨૦૦૩ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ તરફે કપિલ સિબ્બલ, મિહિર દેસાઈ, પી. રમેશ કુમાર અને સુશ્રી અપમા ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી.

ગુજરાત રાજ્ય તરફે વી. મધુકર અને સુશ્રી હેમંતિકા વાહી.

સામાવાળાઓ તરફે સુશીલ કુમાર, ડૉ. કૈલાશ ચંદ, એડોલ્ફ મેથ્યુ અને સંજય જૈન.

અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તી અરિજીત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો. પરવાનગી આપવામાં આવી.

આ ત્રણ અપીલમાં, અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત વડી અદાલત દ્વારા ફોજદારી અપીલ નંબર ૯૫૬/૨૦૦૩ માં ફોજદારી વિવિધ અરજી નંબર ૭૬૭૭/૨૦૦૩ અને ૯૮૨૫/૨૦૦૩ સાથે કરવામાં આવેલા કેટલાક અવલોકનો અપીલકર્તાઓ દ્વારા પૂછવામાં આવે છે.

તેમના જણાવ્યા અનુસાર, વડી અદાલત તેમની ફરિયાદોના નિવારણ માટે અમુક વ્યક્તિઓને આ અદાલતનો સંપર્ક કરવામાં મદદ કરવામાં તેમની વિશ્વસનીયતા અને પ્રામાણિકતા પર પ્રત્યક્ષ અને/અથવા કોઈપણ રીતે પરોક્ષ રીતે આક્ષેપ કર્યો છે. ગુજરાત વડી અદાલત સમક્ષનો કેસ ૨૭ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૨ના રોજ કથિત કોમી નરસંહાર સાથે સંબંધિત છે.

અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર, માનવાધિકાર કાર્યકર્તાઓ હોવાને કારણે, તેઓ સત્ય શું છે તે જાણવા માંગતા હતા અને આ પ્રક્રિયામાં, જોકે સુનાવણીના સમાપન પછી, તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલી ચકાસણીઓના આધારે તે વિશ્વસનીય રીતે અનુભવાયું હતું કે સત્ય પરિણામે નુકસાન થયું છે. તેમણે પરિસ્થિતિનો વિગતવાર અભ્યાસ કર્યો હતો અને રમખાણથી અસરગ્રસ્ત લોકોને પણ મળ્યા હતા. તેઓએ પીડિતોને એફ. આઈ. આર. દાખલ કરવામાં અને અસરગ્રસ્ત પીડિતો માટે કાનૂની સહાય કિલનિક સ્થાપવામાં મદદ કરી હતી. તેઓ કટ્ટરપંથી વિરોધી અને કોમી હિંસાના પીડિતોને મદદ કરવાના ઉદ્દેશ્ય

સાથે જાહેર કાર્યકર્તા હોવાનો દાવો કરે છે. તેમનો મુખ્ય અને નિષ્ઠાવાન ઉદ્દેશ રાષ્ટ્રની બિનસાંપ્રદાયિક છબીને જાળવી રાખવાનો અને જાળવવાનો છે, જે ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ (ટૂંકમાં 'બંધારણ'), દેશના સર્વોચ્ચ કાયદા હેઠળ નિશ્ચિતપણે સુરક્ષિત છે. સામાન્ય રીતે "બેસ્ટ બેકરી કેસ" તરીકે ઓળખાતા કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓથી ખુશ ન હોય તેવી કેટલીક વ્યક્તિઓએ પણ અપીલકર્તાઓનો સંપર્ક કર્યો હતો અને તેમને કાનૂની સહાય મેળવવામાં મદદ કરી હતી. કમનસીબે, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા અને અન્ય સંબંધિત કેસો સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પર સુનાવણી કરતી વખતે વડી અદાલત તેમની પ્રામાણિકતા પર ગંભીર આક્ષેપ કરતા કેટલાક કઠોર અવલોકનો કર્યા હતા અને "સુપર ઇન્વેસ્ટિગેટર", "સમાજ વિરોધી" અને "રાષ્ટ્ર વિરોધી" તત્વો જેવા કડક શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

ફરિયાદ કરવામાં આવે છે કે અવલોકનો માત્ર બિનજરૂરી અને સત્યની વિરુદ્ધ જ નહોતા પરંતુ તે વ્યક્તિઓ સામે પણ કરવામાં આવ્યા હતા જેમને તેમની કાર્યવાહીને યોગ્ય ઠેરવવાની તક પણ આપવામાં આવી ન હતી. કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઘોર ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હોવાનું કહેવાય છે.

તેથી, ચુકાદામાંથી વાંધાજનક ભાગોને દૂર કરવા માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, જે અપીલકર્તાઓ અનુસાર નીચે મુજબ છે:

પેરા ૧૫ માં- "બારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ સિટિઝન્સ ફોર જસ્ટિસ એન્ડ પીસ અરજદાર મુંબઈમાં સ્થિત છે. અન્ય સોગંદનામાઓની જેમ, સહજાદખાનના આ સોગંદનામામાં પણ મુંબઈમાં નોટરી પબ્લિક સમક્ષ શપથ લેવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે આ સાક્ષી વડોદરામાં રહે છે. આ સોગંદનામાના પેરા-૨૨ પરથી એવું લાગે છે કે પત્રકારો/માનવાધિકાર કાર્યકર્તાઓ અને વકીલ તીસ્તા સીતલવાડ અને મિહિર દેસાઈ દ્વારા અનુક્રમે સિટિઝન્સ ફોર જસ્ટિસ અને પીસ દ્વારા સમાંતર તપાસ એજન્સી બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જ્યારે કોઈ પણ કેસની તપાસ કરવાની વૈધાનિક સત્તા પોલીસ, સીબીઆઈ અથવા કાયદા હેઠળ સ્થાપિત અન્ય કોઈ એજન્સી છે. આપણે જાણતા નથી કે તે કેટલું યોગ્ય છે પરંતુ આપણે ચોક્કસપણે કહી શકીએ કે તે કાયદા હેઠળ સ્વીકાર્ય નથી.

પેરા ૨૦ "અદાલત સમક્ષ તપાસ કરવામાં આવે ત્યારે આ જ સાક્ષીએ અદાલત સમક્ષ સત્ય જણાવ્યું હોય તેવું લાગે છે, પરંતુ કમનસીબે, એવું લાગે છે કે કેટલાક કારણોસર, ચુકાદો જાહેર થયા પછી, તેઓ કેટલાક લોકોના હાથમાં આવી ગયા, જેઓ પડદા પાછળ રહેવાનું પસંદ કરે છે.

કેટલાક તત્વો દરેક જગ્યાએ, તમામ સ્તરે, અને રાજ્યના વિકાસ અને પ્રગતિમાં અવરોધ ઊભો કરવામાં, અને કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા, પરંતુ હજુ સુધી તેઓ સંપૂર્ણ રીતે સફળ થયા નથી. થોડા સમય પહેલા પર્યાવરણના નામે નર્મદા મામલે સર્વોચ્ચ અદાલતમાં કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેને સર્વોચ્ચ અદાલતે ફગાવી દીધો હતો. જો કે, એકપક્ષીય વચગાળાના આદેશને કારણે, તેઓ ડેમના નિર્માણમાં વિલંબને કારણે રાજ્યને હજારો કરોડ રૂપિયાનું મોટું નુકસાન પહોંચાડવામાં સફળ રહ્યા હતા. આખરે રાજ્યના લોકોને તેમની ભૂલ વગર આટલું મોટું નુકસાન સહન કરવું પડ્યું હતું. ગુજરાત આપણા રાષ્ટ્રનું અભિન્ન અંગ છે અને રાજ્યને કોઈ પણ પ્રકારનું નુકસાન થાય તો તે રાષ્ટ્રનું નુકસાન છે.

ફરી એકવાર, લગભગ આવા જ પ્રયાસો માત્ર રાજ્યને પરોક્ષ રીતે નાણાકીય નુકસાન પહોંચાડવા માટે જ નહીં, પરંતુ બે સમુદાયો વચ્ચે તિરાડ પેદા કરવા અને રાજ્યના લોકોમાં નફરત ફેલાવવા માટે પણ કરવામાં આવે છે. નાણાકીય નુકસાનની ભરપાઈ કોઈપણ સમયે થઈ શકે છે, પરંતુ બંને સમુદાયોના લોકો વચ્ચે વિશ્વાસ, વિશ્વાસ અને સંવાદિતાનું પુનઃનિર્માણ કરવું ખૂબ જ મુશ્કેલ છે. આ વખતે લક્ષ્ય બીજું કોઈ નહીં પણ રાજ્યની ન્યાયતંત્ર અને

સમગ્ર વ્યવસ્થા છે, જે ખરેખર ગંભીર ચિંતાનો વિષય છે. તેનો સૌથી દુર્ભાગ્યપૂર્ણ ભાગ એ છે કે, રાજ્ય અને રાષ્ટ્રની અંદર કેટલાક લોકો, તેના ફાયદા અને ગેરફાયદાઓને સમજ્યા વિના, આવા તત્વોને બિનજરૂરી રીતે અનુચિત મહત્વ આપે છે, જેઓ ઝઠિરા અને અન્ય જેવા ગરીબ વ્યક્તિઓનો દુરુપયોગ કરી રહ્યા છે.

X X X

તેના બદલે, કેટલાક લોકો તેમના નાના ફાયદા માટે આગમાં બળતણ ઉમેરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે, જે પહેલેથી જ ઓલવાઈ ગઈ છે અને પરિસ્થિતિને તંગ રાખે છે. તેમને ખબર નહોતી કે તેઓ રાજ્ય અને રાષ્ટ્રને કેટલું મોટું નુકસાન પહોંચાડી રહ્યા છે. જે ડાળી પર બેસવું હોય તેને કાપવું જોઈએ નહીં. જો ગુજરાતને નુકસાન થશે તો રાષ્ટ્રને નુકસાન થશે. આ સૌથી દુર્ભાગ્યપૂર્ણ છે કે માત્ર અન્ય રાજ્યોમાં જ નહીં પરંતુ વિશ્વમાં પણ ખોટી છાપ ઊભી કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે કે ગુજરાત એક આતંકવાદી રાજ્ય છે, જે હકીકતમાં ખોટું છે.

X X X

પરિચ્છેદ ૨૧-તે ખૂબ જ દુર્ભાગ્યપૂર્ણ છે કે માત્ર થોડા જ લોકો ગંદી ચુકિતઓ કરી રહ્યા છે અને ખોટા હેતુઓ અને કારણોસર રાજ્યો અને તેના

લોકોને ખોટી રીતે બદનામ કરી રહ્યા છે. આવા તત્વો વિશે ઘણું કહી શકાયું હોત, પરંતુ તેનો ફરી એકવાર પ્રચાર તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોત, તેથી, શ્રેષ્ઠ બાબત એ છે કે તેમની અવગણના કરવી. આ તત્વની નોંધ પણ થોડીક મહત્વ આપવા સમાન છે. જેને તેઓ બિલકુલ લાયક નથી ".

અમે અપીલકર્તાઓના વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કપિલ સિબ્બલ અને ગુજરાત રાજ્યના વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી હેમંતિકા વાહીને સાંભળ્યા છે. તે વિવાદમાં નથી અને રેકૉર્ડ્સ એ પણ દર્શાવે છે કે અપીલકર્તાઓ વડી અદાલત સમક્ષના કેસમાં પક્ષકાર ન હતા. વડી અદાલત વિદ્વાન ન્યાયાધીશો 'કાયદાના શાસન' ના આવા મૂળભૂત અને અત્યંત આવશ્યક સિદ્ધાંતની અવગણના કેવી રીતે કરી શકે તે સમજની બહાર છે, કે કોઈની પણ અવગણના ન થવી જોઈએ અને અન્યાયી અભિગમ માટે તેમની ટીકા થવાનું જોખમ ન લેવું જોઈએ અને/અથવા ન્યાયિક ધોરણો અને નૈતિકતાના ઉદ્ધંધનને કારણે તેમના નિર્ણયોને પડકાર માટે સંવેદનશીલ બનાવવું જોઈએ. ઉપર ટાંકવામાં આવેલા અવલોકનો પ્રથમ દૃષ્ટિએ વડી અદાલત સમક્ષ વિવાદના વિષય સાથે કોઈ સુસંગતતા ધરાવતા હોય તેવું લાગતું નથી. આ અદાલતે વારંવાર ચુકાદાઓમાં નિરીક્ષણો કરવાની પ્રથાની નિંદા કરી છે, સિવાય કે જે વ્યક્તિઓ અંગે ટિપ્પણીઓ અને ટીકાઓ કરવામાં આવી રહી હતી તે કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર ન હોય, અને આગળ આ બાબતે તેમની વાત કરવાની તક આપવામાં આવી હતી, આવા વ્યક્તિઓ પર તેઓ જે ગંભીર

પરિણામો લાવી શકે છે તેની અવગણના કર્યા વિના. તે ઉપરાંત, જ્યારે ચુકાદાના વિષયની કોઈ સુસંગતતા નથી, ત્યારે અદાલતો માટે કોઈ પણ વ્યક્તિની પ્રામાણિકતા અથવા વિશ્વસનીયતા અથવા તેમની ક્રિયાઓ પર પ્રતિબિંબિત કરતી કોઈપણ ટિપ્પણીઓ અથવા અવલોકનો કરવી ચોક્કસપણે ઈચ્છનીય નથી. ન્યાયિક શિષ્ટાચાર માટે નિષ્પક્ષ અભિગમની જરૂર છે અને વિચારણા માટે સામેલ મુદ્દાઓનું મહત્વ એ પરિસ્થિતિના તારણહાર તરીકે માત્ર વ્યક્તિગત ધારણાઓ પર મૂળભૂત ન્યાયિક ધોરણોને પવનમાં ફેંકવાનું કોઈ સમર્થન નથી.

ગુજરાત રાજ્યના વિદ્વાન વકીલ પણ હાથ પરના કેસ માટે તેમની સુસંગતતા અથવા જરૂરિયાતને સફળતાપૂર્વક સાબિત કરી શકતા નથી અને વર્ચ્યુઅલ રીતે સ્વીકારવું પડ્યું હતું કે અવલોકનો ખરેખર ચુકાદાના વિષય સાથે કોઈ નિકટવર્તી અથવા તો દૂરસ્થ જોડાણ ધરાવતા નથી જે વડી અદાલત સમક્ષના કેસોમાં સામેલ હતા.

અદાલતો દ્વારા વ્યક્તિઓ અને સત્તાવાળાઓ વિરુદ્ધ અવલોકનો ન કરવા જોઈએ, સિવાય કે તેઓ કેસના નિર્ણય માટે જરૂરી અથવા જરૂરી હોય. દુર્લભ પ્રસંગ હોવો જોઈએ અને માત્ર જરૂરિયાતો જ તેના રિસોર્ટ માટે બોલાવવી જોઈએ. અદાલતો ન્યાયના મંદિરો છે અને તેઓ પણ આવા સન્માનને પાત્ર છે કારણ કે તેઓ પોતાને તેના સામેના કારણો અથવા આવા કારણો માટે મુકદ્દમા કરનારાઓ

સાથે ઓળખતા નથી. તેની સામેના પક્ષકારો અને વકીલને ભક્તો અને પંડિતો માનવામાં આવે છે જેઓ ન્યાયની સુરક્ષા માટે અનુક્રમે વિધિઓ કરે છે; પક્ષકારો સીધા અને તેમના વતી સલાહ આપે છે. નિયમિત બાબત તરીકે, બંને પક્ષો અથવા તેમના કારણોને બિનજરૂરી રીતે ઘેરવાની કોઈ જરૂર અથવા સમર્થન નથી.

અદાલતોએ ગેલેરીમાં રમવાની અથવા કોઈની તરફથી કોઈ તાળીઓ પાડવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી અથવા તો તેમની પોતાની અથવા કોઈની કલ્પનાઓને ખુશ કરવા માટે, કોઈની સામે પણ કડવાશ લેવાની જરૂર નથી. વકીલની વ્યાવસાયિક ક્ષમતા અથવા વર્તન પર બિન-કહેવાતા અવલોકનો, અને કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા સત્તાધિકારી અથવા કઠોર અથવા અપમાનજનક ટિપ્પણીઓ કરવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે કેસનો નિર્ણય લેવા માટે સંપૂર્ણપણે જરૂરી અથવા વાજબી હોય.

ઉદ્ધત ગૌણ ન્યાયિક અધિકારીઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે પણ, આ અદાલતે સંયમ રાખવાની સલાહ આપી છે.

વર્ષ ૧૯૬૩માં ઈશ્વરી પ્રસાદ મિશ્રા વિરુદ્ધ મોહમ્મદમાં. ઇસા [એ. આઈ. આર. ૧૯૬૩ એસ. સી. ૧૭૨૮] આ અદાલતે ન્યાયમૂર્તિ ગજેન્દ્રગડકર દ્વારા

માંગ કરી હતી. (વડી અદાલત દ્વારા તેના એક ગૌણ ન્યાયિક અધિકારી સામે પસાર કરવામાં આવેલી કડક કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં તેમણે નીચલી ન્યાયતંત્ર સામે કડક ભાષાનો ઉપયોગ કરવા અને ભ્રષ્ટ્ર હેતુઓના આરોપ સામે અત્યંત ન્યાયિક સંયમ અપનાવવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો હતો કારણ કે જેની સામે આરોપ મૂકવામાં આવે છે તે ન્યાયાધીશ પાસે તેમની સ્થિતિને સમર્થન આપવા માટે કાયદામાં કોઈ ઉપાય નહોતો. કે. પી. તિવારી વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય [૧૯૯૪ પૂરક ૧ એસ. સી. સી. ૫૪૦] માં આ અદાલતે આ સંદર્ભમાં નીચેના અવલોકનો કર્યા હતા:

"ઉચ્ચ અદાલતો દરરોજ નીચલી અદાલતોના એવા આદેશો જુએ છે જે કાયદામાં અથવા હકીકતમાં ન્યાયી નથી અને તેમાં ફેરફાર કરે છે અથવા તેમને રદ કરે છે. તે સર્વોચ્ચ અદાલતોના કાર્યોમાંનું એક છે. આપણી કાનૂની વ્યવસ્થા ન્યાયાધીશોની ભૂલને સ્વીકારે છે અને તેથી અપીલ અને પુનરાવર્તનની જોગવાઈ કરે છે. ન્યાયાધીશ પોતાની ક્ષમતા મુજબ પોતાની ફરજો નિભાવવાનો પ્રયાસ કરે છે. આમ કરતી વખતે, કેટલીકવાર, તેને યાદ રાખવાની શક્યતા છે કે નીચલા ન્યાયિક અધિકારીઓ મોટે ભાગે ઉશ્કેરાયેલા વાતાવરણમાં કામ કરે છે અને સતત મનોવૈજ્ઞાનિક દબાણ હેઠળ હોય છે, જેમાં તમામ સ્પર્ધકો અને તેમના વકીલો લગભગ તેમની ગરદન નીચે શ્વાસ લે છે—વધુ યોગ્ય રીતે તેમના નસકોરા સુધી. તેમને ઉચ્ચ અદાલતોના અલિપ્ત વાતાવરણનો લાભ મળતો નથી જેથી

તેઓ શાંતિથી વિચારી શકે અને ધીરજથી નિર્ણય લઈ શકે. દરેક ભૂલ, જો કે, તે ગંભીર લાગે છે, તેથી, અયોગ્ય હેતુને આભારી ન હોવી જોઈએ.

અમે બ્રજ કિશોર ઠાકુર વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો [૧૯૯૭ (૪) એસ. સી. સી. ૬૫] માં આ અદાલતના નિરીક્ષણને પણ નીચે કાઢીએ છીએ:

"ન્યાયિક સંયમ એક સદ્ગુણ છે. એક સદ્ગુણ જે દરેક ન્યાયિક સ્વભાવનો સહવર્તી હશે. તે ન્યાયાધીશનું એક લક્ષણ છે જેને તે સમયાંતરે સુધારવા માટે બંધાયેલો હોય છે, ખાસ કરીને તેની સમક્ષની બાબતો સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, પછી ભલે તે અપીલ અથવા પુનરાવર્તન અથવા અન્ય નિરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ હોય. ઉચ્ચ અદાલતોએ પોતાને સતત યાદ અપાવવું જોઈએ કે ન્યાયિક પદાનુક્રમમાં ઉચ્ચ સ્તરોની જોગવાઈ કરવામાં આવે છે જેથી ભૂલો સુધારવામાં આવે જે કદાચ નીચલા સ્તરોની અદાલતોના તારણો અથવા આદેશોમાં આવી શકે. આવી સત્તાઓ ચોક્કસપણે નીચલા કેડરમાં ન્યાયિક વ્યક્તિઓ પર દ્વેષ ફેલાવવા માટે નથી. એક ન્યાયશાસ્ત્રીના શબ્દો યાદ રાખવા યોગ્ય છે કે 'એક ન્યાયાધીશ જેણે કોઈ ભૂલ કરી નથી તે હજુ જન્મ્યો નથી'.

જ્યારે ઉચ્ચ અદાલતોના ન્યાયાધીશો જાહેરમાં ગૌણ ન્યાયાધીશોમાં વિશ્વાસનો અભાવ વ્યક્ત કરે છે ત્યારે ન્યાયના પહીવટ અને ન્યાયિક

સંસ્થાઓમાં લોકોના વિશ્વાસને વધુ નુકસાન પહોંચાડી શકાય નહીં. એવું વારંવાર કહેવામાં આવે છે કે અસંયમી ભાષાનો ઉપયોગ કરીને અને નીચલી ન્યાયતંત્ર સામે આક્ષેપ કરીને ન્યાયતંત્રનું સન્માન હાથમાં નથી. એ ચાદ રાખવું યોગ્ય છે કે જે ન્યાયિક અધિકારી વિરુદ્ધ ચુકાદામાં આક્ષેપ કરવામાં આવે છે તે તેના આદેશનો બચાવ કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલતમાં હાજર થઈ શકતો ન હતો. તેથી ઉચ્ચ અદાલતોના ન્યાયાધીશોએ વધુ ન્યાયિક સંયમ રાખવો જોઈએ અને જ્યારે તેઓ નીચલી ન્યાયતંત્ર સામે કડક શરતો લાગુ કરવા લલચાવે છે ત્યારે વધુ કાળજી લેવી જોઈએ.

અમારા મતે, ઉપરોક્ત અવલોકનો એવા તમામ પક્ષકારોને સમાન બળ સાથે લાગુ પડશે જેઓ અદાલત સમક્ષ ન હતા અને સંબંધિત કાર્યવાહીમાં માત્ર અદાલત સમક્ષ ન હોઈ શકે.

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે ઉપર ટાંકવામાં આવેલા અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ વડી અદાલત અવલોકનો વડી અદાલત ચુકાદામાંથી કાઢી નાખવામાં આવશે અને પરિણામે તેને ક્યારેય અસ્તિત્વમાં ન હોવાનું અથવા વડી અદાલત ચુકાદાનો ભાગ હોવાનું ગણવું જોઈએ. આ કેસનો નિર્ણય માત્ર ઉપરોક્ત અપીલકર્તાઓના દાવા સુધી મર્યાદિત છે અને અન્ય

સંબંધિત અપીલમાં વડી અદાલત અને આ અદાલત સમક્ષ અન્યના દાવાઓ સાથે તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

અપીલને ઉપર દર્શાવેલ હદ સુધી મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

એસ.કે.એસ.

અપીલને આંશિક મંજૂરી આપવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.